
Ana TOMLJENOVIĆ

Stručni rad

Zagreb

LIČKA GLASILA
(1886.-2006.)
I NJIHOV DOPRINOS
KULTURNOM
IDENTITETU LIKE

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu među svojim rukopisnim i knjižnim blagom čuva knjige, časopise, novine, kalendare, zbornike i ostale publikacije koje su izlazile u Gospiću krajem 19. i tijekom 20. st. Također čuva one koje su izlazile drugdje (uglavnom u Zagrebu), a bavile su se ličkim temama i bile namijenjene Ličanima.

Lika je do potpunog razvojačenja Vojne krajine 1881. godine (zajedno s Karlobagom i Senjom, kao posebnim vojnim oblastima) bila u njezinu sastavu, službeni jezik bio je njemački, pa je malobrojna inteligencija, prije svih časnici koji su bili nositelji upravne i sudske vlasti, čitala razne njemačke i druge strane novine. Od pojave prvih hrvatskih novina 1835. godine u njima, kao i kasnijim drugim zagrebačkim glasilima nalazimo imena Ličana, prvi put svećenika Šime Starčevića (1835.), a najčešće dr. Ante Starčevića. On će svojim političkim djelovanjem i novinskim člancima u mnogim listovima i časopisima utjecati na profiliranje brojnih naraštaja ličkih intelektualaca, pogotovo onih koji su se bavili publicistikom, pridonosili stvaranju javnog mnijenja i jačanju nacionalnog identiteta.

Prvo ličko glasilo moglo se pojaviti tek nakon potpunog razvojačenja Vojne krajine i donošenja odluke Hrvatskog sabora o uspostavi županija na području Banske Hrvatske 5. veljače 1886. godine. Sjedište Ličko-krbavske županije postao je Gospić, a glavna županijska skupština na kojoj je postavljen veliki župan održana je 22. studenoga 1886. Prvo glasilo bio je *Ličanin, Časopis za pučku prosvjetu, gospodarstvo i zabavu* (Gospić, 1886.). Već krajem 19. st. u Gospiću su tiskane čak troje (3) novine (časopisa) različite političke orijentacije, kao posljedica ubrzanog nacionalnog i političkog raslojavanja Ličana. Za vrijeme Prvog svjetskog rata prestala je nakladnička djelatnost u Gospiću, ali vijesti iz Like pratila su i objavljivala zagrebačka glasila. Nastankom Kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca 1918. godine, poslije Kraljevine Jugoslavije,

nastavljeno je nacionalno raslojavanje, što dokazuju razne ličke novine i časopisi, koji su se periodično pojavljivali u Gospiću između dvaju svjetskih ratova. Novine koje su izlazile u Gospiću do 1991. godine nametale su komunistički svjetonazor, bile su instrument Komunističke partije, a medijskim i stvarnim zapostavljanjem jednih dijelova Like na štetu drugih nisu pridonosile zajedništvu Ličana. Teška stradanja u Domovinskom ratu dovela su do njihove potpune polarizacije.

Sudeći prema onome što se moglo pronaći, Lika je do danas imala 21 novine i časopis, te više od 20 kalendara i raznih zbornika. Tome treba dodati 13 stalnih ili povremenih vjerskih glasila s područja Gospićko-senjske biskupije.

A) Glasila:

1. LIČANIN, Časopis za pučku prosvjetu, gospodarstvo i zabavu, Gospić (1886.-1897.). Prvi urednik (i vlasnik) bio je Marijan Župan. Uglavnom je bio posvećen gospodarskom prosvjećivanju i savjetima, objavljivao je povijesne osvrtne, društvene vijesti, šale i dr. Poticao je slogu i jedinstvo ličkih Hrvata i Srba. Samo prigodno objavio bi poneki događaj vezan za carsku kuću Habsburg, politikom se nije bavio.
2. HRVAT, Glasilo kluba stranke prava, List za pouku, gospodarstvo i politiku, Gospić (1895.-1911.). Prvi urednik: Marko Došen. Izlazio: tjedno, polutjedno i polumjesečno. Angažiran u obrani hrvatskih nacionalnih interesa, koje su ugrožavali "svi tuđini, koji nam naše dobro otimlju". Oštro je polemizirao s mjesnim glasilom *Srbín*, izvještavao je o značajnijim društvenim i kulturnim događajima.
3. SRBIN, Gospić (1898.-1911.). Vlasnik i nakladnik bio je P. M. Krajnović, a od 1904. god. Srpska štamparija u Gospiću. Odgovara i štampa: R. Desselbruner. Deklarirano neovisan list, postao je ultranacionalistički *List Srpske samostalne stranke*. Tiskan je ćirilicom i ličkom srpskom ijekavicom. Urednik ga naziva "najmlađim borcem srpskim". Sadržajno, sve rubrike vezane su za srpstvo, pravoslavlje i Srbiju, a takvi su bili i prilozii iz kulture. Dosljedno je i nekršćanski potpaljivao mržnju prema Hrvatima, osobito pravašima u stalnoj kolumni "Na biljezi" ("Na meti"- op.a.) i prema "Či-vutima" (Židovima).
4. STARČEVIĆANAC, Novine Starčevićeva kluba u Gospiću, Gospić (1907.-1911.). Izlazio je redovito četvrtkom. Odgovorni (prvi) urednik: Josip Brajković, zatim Marko Došen. Osnivači: gospićki pravaški di-

sidenti: Marko Došen i odvjetnik Ivan Gojtan, koji tvrde da slijede riječi i djela dr. Ante Starčevića, ali su se ograđivali od politike Josipa Franka, zbog koje se članstvo počelo osipati i zato su tražili njegov odstup. Uz to protivili su se njegovu popuštanju austro-mađarskim i srpskim prohtjevima i posezanjima. Njihov svjetonazor bio je umjereniji od onoga lista *Hrvat*. Na naslovnici su objavljivane domoljubne pjesme pravaškog pjesnika Danila Medića.

5. LIČKE NOVINE, List za politiku, prosvjetu i gospodarstvo, Gospić (1920.-1921.). Urednik: dr. Mile Miškulin. Vlasnici: dr. Mile Miškulin, Josip ml. Nikšić, Ivan B. Orešković, a poslije Hrvatska zajednica. Urednik u uvodniku ističe da je u novostvorenoj državi “uspostavljena otvorena diktatura manjine, te da su po-gažena sva ljudska, ustavna, građanska i lična prava državljana....U Lici su danas dva posebna svijeta. Na je-dan kraj skrajni Hrvati, a na drugi skrajni Srbi.” No-vine su ipak pokušavale biti umjerene. Sadržaj svjedoči o visokoj kulturnoj razini gospićkog građanstva..
6. NARODNO JEDINSTVO, Organ demokratske stranke u Lici, Gospić (1920.-1925.). Prvi urednik: Mito Orlić. Ćirilичno-latinični naslov lista i većina tekstova pisana ćirilicom i ekavicom, kojom se nije govorilo u Lici pokazuju provedbe “narodnog jedinstva”. Ovo glasilo karakterizira nasilni unitarizam: nacionalni, politički i kulturni. Npr. ORJUNA (Or-ganizacija jugoslavenskih nacionalista) u uokvirenim oglasima prijeti: “...(da) ide za temeljnim iskorjenji-vanjem svih... koji hoće da ruše državno postojanje i jedinstvo... Ukoliko nije moguće da se naša država osigura i učvrsti krvnim vezama koje postoje između Srba, Hrvata i Slovenaca, moraće se ona učvrstiti i osigurati krvavim vezama.”
7. LIČKI HRVAT, Seljačko glasilo za politiku, prosvjetu i gospodarstvo, Gospić (1922.-1924.). Glasilo ličkih (ličko-krbavskih) organizacija Hrvatske repu-blikanske seljačke stranke. Prvi urednik Slavko Šo-jat. Vlasnik: Hrvatski blok u Gospiću. Marko Došen u uvodniku piše: “Mi ne ćemo više robovanja. Ho-ćemo dostojan život. Hoćemo pravicu. Hoćemo da se glas seljaka i težaka ne samo čuje već i uvažuje.” U glasilu je opisan državni teror, neravnopravnost Hr-vata, uzaludni protesti protiv diktature, ali je izvješta-valo o društvenim, gospodarskim, kulturnim i sport-skim događajima.
8. LIČKI GLAS, Neodvisni hrvatski list za politiku, prosvjetu i gospodarstvo, Gospić (1925.-1926.), polumje-

- sečnik. Vlasnik i odgovorni urednik: dr. Mile Miškulin u uvodniku piše: "Potreban je jer se velikom brzinom mijenjaju političke slike i događaji, veliki preokreti, pa su obavještenja svakom nužna." Zahtijevao je rješavanje "hrvatskog pitanja". Obiluje priložima o gospićkim kulturnim, sportskim i društvenim zbivanjima.
9. LIČKI GLAS, Nedeljni list za narodnu prosvjetu, privredu i politiku, Gospić, 1935. (15 brojeva). Urednik: Radoslav A. Uzelac. U uvodniku "Što hoćemo?" piše: "Za nas su Kralj, Otadžbina i Jedinstvo naroda svetinja iznad svih političkih i partijskih pokreta i pitanja." List je bio radikalsko glasilo. Podupiralo je osnivanje ličkih četničkih organizacija i donosilo vijesti o njihovim aktivnostima.
  10. LIČKA SLOGA, Novine za gospodarstvo i prosvjetu, Glasilo Društva Ličana u Zagrebu, Zagreb, 1934-1941. Urednik i izdavač: Ivan Š. Brkić, a od 1937. Lička gospodarsko-prosvjetna zadruga. Odricao se politike i stranačarstva, nije pisao o političkim temama i zato je imao suradnike i čitatelje i među ličkim Srbima. Uoči Drugog svjetskog rata, zbog političkog položaja Hrvata, Društvo Ličana i novine postaju prohrvatski orijentirani, pa Društvo Ličana mijenja naziv u Društvo Ličana Hrvata.
  11. LIČKI HRVAT, Zagreb, 1937.-1938. Urednik: dr. Božidar Murgić, odgovorni urednik Grga Lulić. Radićevski i mačekovski orijentiran, list je kroz borbu protiv nepismenosti želio gospodarski razviti Liku. Zato su mu najvažniji suradnici bili istaknuti "zagrebački" Ličani. Nije mogao konkurirati popularnoj *Ličkoj slozi*, pa nije opstao.
  12. LIČKI VJESNIK, God. 1(6. IV. 1944.-28. X. 1944.) - 22 broja, šapirografirano, bez mjesta izdavanja. Izdaje: Okružni NOO za Liku. Prvi brojevi samo na dvije stranice. Sadržaj: izvješća s domaćih i istočnoeuropskih ratišta, praktični gospodarski savjeti, politički govori. Od broja 15. izlazi kao: Lički vjesnik, Glasilo jedinstvene narodno-oslobodilačke fronte Like, pojavljuju se potpisi autora priloga. U uvodniku prvog broja spominje se prethodnik LIČKI KURIR, kojeg nema u katalogu NSB.
  13. LIČKE NOVINE, Organ socijalističkog saveza radnog naroda kotara Gospić, Otočac, Gračac, Titova Korenica i Donji Lapac, Gospić 1953.-1976., polumjesečnik. Prvi urednik: Nikola Dugandžija, zatim Zlatko Tomičić, Josip Barković, Dušan Basara, Branko Cvetković, Stjepan Mažar, Simo Kljajić. Donosio je vijesti iz Jugoslavije i svijeta, obavještavao o društveno-političkim i partijskim aktivima i aktivno-

- stima, regionalnim zbivanjima (elektrifikacija, ceste, vodovod, industrijski pogoni, hidrocentrala, poljoprivreda). Članci o NOB-u često su pisani tendenciozno, čime su podgrijavali netrpeljivost među Ličanima. Najčešće vijesti bile su iz istočne Like, odakle je bila i većina suradnika. Pratile su kulturna zbivanja: članci o istaknutim umjetnicima i znanstvenicima ličkih korijena, kazališni osvrti, književni prikazi i sl.
14. LIČKI VJESNIK, Organ Socijalističkog saveza radnog naroda Zajednice općine Gospić, Gospić 1977-1991., polumjesečnik, nasljednik *Ličkih novina*. Prvi glavni i odgovorni urednik Simo Kljajić, zatim Marko Čuljat, Đorđe Kalanj. Sadržajno, list je nastavio tradiciju *Ličkih novina*, ali je kulturi posvećivana sve manja pozornost. Nakon Miloševićevih “mitinga istine” novine su osuđivale kosovski separatizam, zauzimale se za jedinstvo i Jugoslaviju. Zbog političkih promjena i gubljenja čitateljstva, list je prestao izlaziti u proljeće 1991. godine.
  15. PLITVIČKI VJESNIK, Glasilo Nacionalnog parka Plitvička jezera. Br 1. (oktobar) 1973. do 1991.; broj 143. (siječanj-veljača) 1995., br. 145.-146. travanj – srpanj. 1997., mjesečnik.
  16. VILA VELEBITA, List Like i Velebitskog primorja, poslije preimenovan u *Časopis za Liku i Velebitsko primorje*. Nakladnik: Savez društava “Vila Velebita”, preimenovan u Udruga Ličana “Vila Velebita”, Zagreb (1992. – do sada), mjesečnik, zatim izlazi povremeno. Glavni i odgovorni urednik lista, a zatim časopisa: dr. Ante Bežen. *Vila Velebita* je prvo ličko, ujedno nestranačko glasilo u samostalnoj Hrvatskoj. Iscrpno je pisalo o ratnim zbivanjima u Lici i stradanjima ličkih Hrvata te sustavno objavljivalo svjedočanstva hrvatskih prognanika. Čitatelji su prvi put saznavali i pravu istinu o zbivanjima u Lici prije, tijekom i poslije Drugog svjetskog rata. List je osvijetlio velik dio zaboravljene ličke kulturne prošlosti i čitateljima predstavio mnoge ugledne ličnosti raznih zvanja potekle iz našeg zavičaja. Također je bio okrenut aktualnim društvenim i gospodarskim temama, iseljeništvu koje je znatno pridonosilo obrani Hrvatske. Odgovorni profesionalni pristup, provjerenost objavljivanih činjenica i kultura izražavanja ulijevali su povjerenje čitateljima. Prestao je redovito izlaziti kad više nije bilo financijske potpore.
  17. GLAS GACKE, list Gacke i grada Otočca. Glavni urednik Milan Kranjčević. Broj 1. (15. prosinca 1998. – br. 2. (2. travnja 1999.)). Trebao je izlaziti kao godišnjak.

18. LIST, Ličko-senjski tjednik, zatim: Glasilo Like, Gacke, Krbave i Podgorja. Gospić, (2002.-2003.) Prvi urednik: Tomislav Marijan Bilosnić, zatim prof. Grga Rupčić. Nakon početnog nesnalaženja *List* je s novim urednikom i novom koncepcijom postao zanimljivo regionalno glasilo, ali bez financijske potpore nije mogao opstati.
19. LIČKI PLANINAR, Glasilo za popularizaciju planinarstva, ekologije, prirodne i kulturne baštine, Gospić (1995. – izlazi i danas). Prvi urednik: Tomislav Čanić, sada ga uređuju: Ana Lemić i Vlado Prpić. Piše najviše o Velebitu, njegovu raznovrsnom biljnom i životinjskom svijetu, zaštiti prirode, mnogim raseljenim naseljima, baštini, geologiji, speleologiji, zanimljivostima i drugim planinarskim temama. Posebna vrijednost su fotografije velebitskih motiva.
20. LIČKA REVIJA, Časopis Matice hrvatske Gospić, Gospić (2001.), prvi urednik Ranko Šimić (5 brojeva), poslije njegove smrti 6. broj (2006.) uredila je Ana Lemić. Časopis je pokrenut sa svrhom poticanja znanstvenika i umjetnika na stvaralaštvo kroz obradu regionalnih sadržaja (Šimić). Tekstovi iz znanosti, publicistike, povijesti, memoaristike, poezije, proze, osvrti, prikazi i dr. dokazuju da Lika nije intelektualna pustinja. Malobrojnost članstva MH-a i mala naklada upućuju na premali broj zainteresiranih za objavljene tekstove.
21. LIČKI LIST, Rijeka (prosinac 2001. – izlazi i danas), mjesečnik. Urednik: Edi Prodan, Ovaj list (kao mjesečni prilog riječkog *Novog lista*) poput biltena registrira politička, društvena, sportska i kulturna zbivanja na području ličkih općina, vodeći brigu o ravnomjernoj zastupljenosti. U Lici ga na novinskim kioscima dijele besplatno.

Napomene:

1. *Slučajnošću mi je dospjela u ruke 1. stranica lista "Plitvička jezera – Les Lacs de Plitvice", br. 1., Zagreb, dne 1. svibnja 1897., izlazi jedanput na mjesec. Izdaje: Društvo za uređenje i poljepšanje Plitvičkih jezera u Zagrebu. U Katalogu NSK-a toga lista više nema.*
2. *U knjizi Josipa Šentije: "Jedna hrvatska sudbina – Priča o Vjekoslavu Prpiću ispričana njim samim na kraju puta" (Zagreb, 2007.), Prpić, visokopozicionirani član KP tvrdi da je za vrijeme NOB-a izlazio časopis "Lika u borbi" (str. 38), međutim, njega nema u bazi podataka NSK-a.*

Lički kalendar koji su se tiskali između dvaju svjetskih ratova više od drugih publikacija pridonosili su pouci i zabavi puka. Tekstovi su bili kratki, informativni, popularno pisani, bilo je i ličkog humora, pjesama ličkih pjesnika, crtica o povijesnim događajima i ličnostima, ali i gospodarskih savjeta. Sve je potjecalo iz perâ ličkih intelektualaca, domaćih i onih odseljenih u Zagreb i druga mjesta. Prema narodnoj predaji i brojnosti priloga, autori su među čitateljima bili vrlo popularni i ugledni, što je razumljivo za to vrijeme i sredinu u kojoj je bilo pismeno manje od 50% stanovnika.

U *Ličkim kalendarima* i zbornicima *Vila Velebita* zabilježena su imena najpoznatijih Ličana onoga doba, odvjetnici: dr. Mile Miškulin, dr. Ivica Kovačević, dr. Ivan Gojtan, dr. Ferdo Čulinović; profesori: Milan Japunčić, Vid Balenović, Većeslav Heneberg, Stjepan Pavičić, Luka Trgovčević, Šime Lulić, Milovan Gavazzi; književnici: Josip Draženović, dr. Mile Budak, Ante Kovačević, Zvonko Milković, Jakov Sekulić; niz agronoma i šumara: akademik Milan Anić; ing. šumarstva Bogoslav Kosović; ing. šumarstva i istaknuti planinar dr. Josip Poljak; akademik Vale Vouk, botaničar; liječnik dr. Dane Vuković; popularni humorist Iso Palavorda (alias: Stjepan Mažar); novinar Ivan Brkić i dr. Nažalost, većina tih publikacija više nije u katalogu NSK-a, ali ih spominjemo kao dio naše, u NSK-u trenutno (?) zagubljene kulturne baštine.

Popis zbornika koji se bave ličkim temama nije potpun. Spominjemo one o kojima imamo saznanja. Najviše ih se odnosi na razdoblje NOB-a (Narodnooslobodilačka borba). Nerijetko su ličke teme obrađivane u Zborniku za narodni život i običaje JAZU (HAZU) već od kraja 19. st.

Do sada najcjelovitiju sliku Like u prošlosti možemo naći u Zborniku radova, koji je objavio Historijski arhiv u Karlovcu 1973. Autori su ugledni hrvatski i lički intelektualci, nekoliko akademika i drugih znanstvenika, stručnjaci raznih struka i političari, a teme su vrlo raznolike: od prapovijesti, preko naseljavanja Like do Turaka i suvremene Like, njezina geološka građa, podzemlje, etnografija, lički jezikoslovci, Lika u hrvatskoj književnosti, zdravstvo, školstvo, poljoprivreda, stočarstvo, šumarstvo, prometna povezanost, turizam, političke i socijalne prilike između dvaju svjetskih ratova, Ličani u Oktobarskoj i Španjolskoj revoluciji te više tekstova o NOB-u (Narodnooslobodilačka borba). U svim tekstovima sa suvremenim temama autori razmatraju dugoročne perspektive i mogućnosti razvoja Like.

1. LIČKI KALENDAR ZA GODINU 1922. Izdala redakcija *Ličkih novina*, Gospić 1922.
2. LIČKI KALENDAR, 1933 – 1941. Pod tim imenom objavljeno je devet godišta. Prvi nakladnik: Lička zajednica u Zagrebu. Sve brojeve uredio je Ivan Š. Brkić, novinar, poslije i nakladnik, Zagreb.
3. LIČKI GRUDOBAN, Spomenica povodom 250. godišnjice izгона Turaka iz Like, Zagreb, 1940.
4. VILA VELEBITA, Kalendar za godinu 1943., X. godišta. Uredio i izdao: Ivan Š. Brkić, Zagreb.
5. VILA VELEBITA, Zbornik za 1942. VII (X). Uredio i izdao Ivan Š. Brkić, Zagreb.¹
6. LIKA U NOB-u 1941., Zbornik, knjiga prva, Beograd, 1963.
7. NA SVIJETLIM STAZAMA, Spomen-knjiga sjećanja na zajedničku borbu Hrvata i Srba za slobodu, Gospić, 1964.
8. LIČKI KALENDAR, 1956. Zagreb, Glavni i odgovorni urednik Nikola Dugandžija. Nastavlja uređivačku tradiciju prijeratnih Ličkih kalendara. Opširnija poglavlja. *Narodni heroji Like* (životopisi) i *Pjesnički izraz naroda* (zapisi o etnografskoj građi skupljenoj u Lici 1955.)
9. LIKA U NOB-u 1942., knjiga 2., Beograd, 1971.
10. LIKA U PROŠLOSTI I SADAŠNJOSTI, Materijali s naučnog skupa održanog na Plitvicama 14., 15. i 16. novembra 1971. godine u povodu centralne proslave 30. godišnjice ustanka naroda Hrvatske u Srbu, Zbornik 5., Karlovac, 1973. Urednici: akademik Branimir Gušić, ecc. Milan Majstorović i mr. Đuro Zatezalo.
11. LIČKI ZBORNIK, 1, Gospić, 1978. Izdavač: Muzej Like Gospić. Urednik: prof. Mara Hećimović – Seselja.
12. ŽUPA, Župna panorama - Prilozi župnom zajedništvu. Godišnjak, Gospić, 1979.-1981. Urednik: Mate Pavlić. Nakladnik: rimokatoličke župe: Aleksinica, Baške Oštarije, Bilaj, Cesarica, Donji Kosinj, Gospić, Gračac, Jablanac, Kaluđerovac, Karlobag, Klanac, Lički Novi, Lički Osik, Lovinac, Lukovo Šugarje, Perušić, Podlapača, Prizna, Ribnik, Ričice, Starigrad.
13. LIČKE ŽUPE – Lički katolički godišnjak. Gospić 1983.-1985. Glavni i odgovorni urednik: Mate Pavlić.
14. KOTAR GOSPIĆ I KOTAR PERUŠIĆ U NARODNO-SLOBODILAČKOM RATU 1941-1945., Zagreb, 1989.
15. LIKA – HRVATSKA DIKA, Lički godišnjak za 1993. Nakladnik: Hrvatski zavičajni klub Gospićana u Za-

1 Primjerak ovoga zbornika je u privatnom posjedu. U bazi podataka Knjižnice Lički zbornici nisu katalogizirani, iako je izišlo 10 godišta - op.a.

- grebu. Uredili: mr. Nikola Bićanić, Ilija Polić, Rajko Polić. Glavni i odgovorni urednik: mr. Nikola Bićanić.²
16. LIKA – HRVATSKA DIKA, Lički godišnjak za 1994. Nakladnik: Hrvatski zavičajni klub Gospićana u Zagrebu. Uredili: dr. Ante Bežen, mr. Nikola Bićanić, Ilija Polić, Rajko Polić. Glavni i odgovorni urednik: mr. Nikola Bićanić.
  17. LIČKI KALENDAR 1996., Naklada i tisak: TISKARA GOSPIĆ d.d. Urednik: Marko Čuljat, Gospić 1995.
  18. KRBAVSKA BITKA I NJEZINE POSLJEDICE, (Znanstveni skup, Novi Vinodolski, 22.-24. listopada 1993.). Uredio dr. Dragutin Pavličević.
  19. LIČKO-SENJSKI KALENDAR 2005. Izdavač: TEMPERA, Gospić. Za izdavača Ivica Mataija, urednik: Ivica Mataija.
  20. GRAD OTOČAC, Izdavači: Poglavarstvo grada Otočca i Narodno sveučilište Otočac. Urednica: Vesna Gomerčić, Otočac 1994.
  21. GRAD OTOČAC 2, Izdavači: Narodno sveučilište Otočac i Poglavarstvo grada Otočca. Uredili: Vesna Gomerčić, Snježana Orešković, Milan Gomerčić i Milan Kranjčević, Otočac 1996.
  22. GRAD OTOČAC 3, Izdavači: Narodno sveučilište Otočac i Poglavarstvo grada Otočca. Urednik: Milan Gomerčić, Otočac, 1997.
  23. GRAD OTOČAC 4, Izdavači: Gacko pučko otvoreno sveučilište i Katedra Čakavskog sabora pokrajine Gacke. Urednik: Milan Gomerčić, Otočac, 1998.
  24. GRAD OTOČAC 5, Izdavači: Gacko pučko otvoreno učilište i Poglavarstvo grada Otočca. Urednica: Nada Odorčić; Otočac, 1999.
  25. GRAD OTOČAC 6, Izdavači: Katedra Čakavskog sabora pokrajine Gacke i Pučko otvoreno učilište. Urednik: Milan Kranjčević, Otočac, 2001.
  26. GRAD OTOČAC 7, Izdavači: Katedra Čakavskog sabora pokrajine Gacke i Gacko pučko otvoreno učilište. Urednik: Milan Kranjčević, Otočac, 2003.
  27. GRAD OTOČAC 8, Izdavači: Katedra Čakavskog sabora pokrajine Gacke. Urednik: Milan Kranjčević, Otočac, 2005.

Prije petnaestak godina počela sam u katalogu (kartoteci) Nacionalne i sveučilišne knjižnice (NSK) u Zagrebu istraživati podatke o novinama i časopisima koji su izla-

---

2   Kalendari: Lika – hrvatska dika nisu katalogizirani u NSK-u – op.a.

zili u Gospiću krajem 19. i u prvoj polovici 20. st. Sve te publikacije bile su još dostupne. Praveći bilješke o onome što me zanimalo, smatrala sam da će netko kompetentniji i stručniji obraditi ovu zahvalnu temu cjelovito, analitički i temeljito. To se do sada nije dogodilo.

Umjesto nekadašnjeg "rudarskog rada" (prekapanja po karticama), sada se Katalog NSK-a može istraživati pomoću računala. Nažalost, u bibliografsku bazu podataka NSK-a neki podaci uopće nisu ili nisu točno uneseni, pa sve informacije "s ekrana" nisu pouzdane. To se uglavnom odnosi na kalendare i zbornike. Nije poznato jesu li samo privremeno zagubljeni.

Uvjerena sam da je pregled ličkih časopisa i novina cjelovit, dok je popis kalendara i zbornika možda nepotpun.

C/ Vjerska glasila na području Gospićko-senjske biskupije:

---

a) nacionalna:

HRVATSKA VJERNOST, Glasilo Crkve hrvatskih mučenika na Udbini. Osnivač i izdavač: Biskupija gospićko-senjska. Glavni i odgovorni urednik: dr. sc. Mile Bogović. God. I., br. 1. prosinac 2006.; god. II., br. 1. (2.) travanj 2007.

b) biskupijska:

1. GLASNIK GOSPIĆKO-SENJSKE BISKUPIJE (4 puta na godinu), urednik: Draženko Tomić. God. I., br. 1. 2000. god.

2. OSVIT, List mladih katolika Biskupije gospićko-senjske, izlazi povremeno, 1. br. 1. ožujak 2002. Glavni urednik: Hrvoje Magdić, zatim: mons. Tomislav Rogić.

c) dekanatska i župna (abecedno):

1. GLAS ŽUPLJANA LEŠĆA I TROŠMARIJE, (izlazi povremeno), glavni i odgovorni urednik Ž. Kuten. Izlazi od 1990.

2. KOLIŠĆE, godišnjak župe sv. Jurja, Zagorje. Glavni urednik: Antun Luketić u god. 2000. Gordana Bertović od 2001., sada p. Ž (?) Blagus.

3. MOSTOVI, godišnjak Slunjskog dekanata, glavni i odgovorni urednik: msgr. Mile Pecić (1980.-1985. Tomislav Šporčić). Izlazi od 1980. Nakladnik: Župe Slunjskog dekanata, sada: Župni ured Slunj. Za vrijeme rata i okupacije Slunja izlazio u progonstvu u Rijeci i Karlovcu.

4. NAVJEŠTENJE, mjesečnik župe Navještenja BDM, Gospić. Uredništvo: Antun Luketić et. al. God. 1. br. 1. listopad 2003.
5. OBRAĆENJE, mjesečni list župe sv. Ante Padovanskog u Generalskom Stolu i župe sv. Mihovila Arhanđela u Mrežničkom Brestu. Glavni i odgovorni urednik: vlč. Josip Rafaj. Izlazi od 1. travnja 2001.
6. SVJETIONIK, župni list župe Uznesenja BDM, Senj. Polugodišnjak, 1. broj Božić 2000. Glavni i odgovorni urednik: mons. Mile Čančar.
7. VRILO, glasilo župa otočkog dekanata. Polugodišnjak. Glavni i odgovorni urednik: Nikola Turkalj, br. 1. Božić 2003., mons. Tomislav Šporčić urednik od 2005.
8. ZOV, Zajednica ogulinskih vjernika, glasilo župa ogulinskog dekanata, izlazi tri puta na godinu. Glavni i odgovorni urednik: msgr. Tomislav Šporčić, sada msgr. Tomislav Rogić.

d) Vojna:

VJERNOST, mjesečni list Vojne kapelanije 1. gardijske brigade. Uredništvo: Ante Luketić, Josip Rafaj, Jurica Hećimović. Mjesečnik br. 1. (travanj 2004.). Od god. 1. br. 8. podnaslov: Mjesečni list Vojne kapelanije sv. Franje Asiškog i sv. Ante Padovanskog. Od 2004. urednik: Jurica Hećimović.

U Domovinskom ratu stradala Ličko-senjska županija, jedina u Hrvatskoj nema svoje glasilo, a krajem 19. st. njezina prethodnica Ličko-krbavska županija imala je čak tri glasila (*Ličanin*, *Hrvat*, *Srbini*) tiskana u prometno izoliranom Gospiću, bez željeznice i današnjih tehničkih mogućnosti. Analizom i uspoređivanjem navedenih glasila (osim sadržajno specijaliziranog *Ličkog planinara*) tijekom proteklih 120 godina, može se zaključiti:

- Spomenute publikacije, kalendari i zbornici u velikoj, većoj ili manjoj mjeri utjecali su ne samo na identitet (kulturni, nacionalni, socijalni, vjerski) svojih čitatelja, nego su neke od njih pridonosile stvaranju podjela, razdora i netrpeljivosti među Ličanima.
- Unatoč jedinstvenom geografskom prostoru ne može govoriti o jedinstvenom (i nepromjenljivom) ličkom identitetu. Čak se može govoriti o odricanju od identiteta. Iznimka su zbornici Grada Otočca (1-8), koji se bave širokim zavičajnim temama. Oni nisu strogo znanstveno obrađeni, jer im je namjera učiniti ih prihvatljivim najširem čitateljstvu.

LITERATURA

Enciklopedija hrvatske povijesti i kulture, Zagreb, 1980.

Glagoljaško blago Like i Krbave, zidni kalendar za 2003. Nakladnik: Gospičko-senjska biskupija, Gospić.

HORVAT, J. (1940), *Ante Starčević. Kulturno-povjesna slika*, Zagreb.

HORVAT, J. (1962), *Povijest novinstva Hrvatske 1771.-1939.*, Zagreb.

MATKOVIĆ, H. (1995), *Svetozar Pribičević: ideolog - stranački vođa - emigrant*, Zagreb.

STARČEVIĆ, A. (1971), *Politički spisi*, Zagreb.

Sve navedene novine, časopisi, kalendari i zbornici u Katalogu NSK-a.

Podaci o vjerskim glasilima dobiveni od Biskupije gospičko-senjske.

Internet.

LIČKA GLASILA (1886.-2006.) I NJIHOV DOPRINOS KULTURNOM IDENTITETU LIKE

Ključne riječi: Lika, novine, kalendari, politika, vjera, kultura, identitet.

Lički kulturni identitet kao jedinstvenu kategoriju nije moguće definirati na temelju analize čak 21 ličkih novina i časopisa, koji su izlazili u razdoblju od 120 godina (1886.- 2006.). Takvu prosudbu ispravlja i nešto drugačiju sliku daje pregled približno jednako toliko ličkih kalendara, godišnjaka, zbornika, revija i drugih publikacija objavljenih u istom razdoblju. Korijen razlika jest u činjenici da je Lika više od 200 godina bila povojničena, u sastavu Vojne krajine, prometno vrlo izolirana (željeznička pruga Zagreb – Split uspostavljena je tek 1925. godine), narod je često stradavao zbog nepovoljnih klimatskih uvjeta, škrtog tla i bolesti. Sve te okolnosti povezivale su sudbine ličkih Hrvata i Srba, naroda snažno izraženih nacionalnih osjećaja, pripadnika dviju kršćanskih vjera: katoličke i pravoslavne. Međutim, vrlo je uočljivo da su lička glasila od kraja 19. st. do Drugog svjetskog rata, osim nekoliko apolitičnih i umjerenih, bila politički polarizirana, stranačarski orijentirana, čime su utjecali i na kulturni identitet čitateljstva. Dok su se jedni oslanjali na pravaštvo boreći se za hrvatsku samobitnost, drugi su bili produžena ruka ekspanzionističke politike Srbije, što mnogi nisu skrivali. To je bitno istaknuti da se shvati sve veće raslojavanje Ličana u izražavanju kulturnog, nacionalnog i vjerskog identiteta. Zbog tih razlika, prilikom smjena vlasti čak pet državnih zajednica u 20. st. u čijim je sastavima bila Lika (Austro-Ugarska Carevina, Kraljevstvo Srba, Hrvata i Slovenaca odnosno Kraljevina Jugoslavija, NDH, komunistička Jugoslavija i samostalna i neovisna Republika Hrvatska), u njoj je bilo međunacionalnih obračuna i stradavanja naroda. Novine koje su izlazile u Gospiću poslije Drugog svjetskog rata do 1991. godine bile su instrument Komunističke partije, a medijski zapostavljajući pojedine dijele Like na štetu drugih, nisu pridonosile istinskom zajedništvu Ličana. Stranački neovisna lička glasila pojavila su se tek stvaranjem samostalne Hrvatske. Vjerska glasila s područja Gospićko-senjske biskupije nisu bila predmet razmatranja u ovome članku.

LIKA ORGANS AND THEIR INFLUENCE ON THE LIKA CULTURAL IDENTITY

Keywords: Lika, newspapers, calendars, politics, religion, culture, identity.

It is not possible to define the Lika cultural identity as a unique category based on 21 Lika newspapers and magazines published in a 120 year long period (1886-2006). Such a judgement is corrected by the examination of almost the same number of Lika calendars, year books, miscellanies, reviews and other publications from the same period that gives us a somewhat different picture. These differences stem from the fact Lika was militarized for more than 200 years, a part of the Military Borderland, very isolated traffic-wise (the Zagreb-Split railway was not established until 1925), and its people often suffered from the unfavourable weather conditions, unfertile ground and diseases. The above circumstances bound together the destinies of the Lika Croats and Serbs, nations with strongly expressed national feelings and belonging to two different Christian faiths: Catholic and Orthodox. Nonetheless, it is visible the Lika newspapers from the period from the end of the 19th century to the World War II, except for some apolitical and moderate ones, were politically oriented and supported specific parties, thus influencing the political identity of their readers. While some supported the Croatian Party of Rights and their fight for the Croatian self-determination, the others were the extension of the Serbian expansionist policy, which many of them did not hide. It is important to emphasize this in order to understand the increasing Lika population differences in expressing their cultural, national and religious identities. Due to the mentioned differences, they fought and killed each other during 5 different states in the course of the 20th century (the Austro-Hungarian Monarchy, The Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes, i.e. the Kingdom of Yugoslavia, the Independent State of Croatia, the communist Yugoslavia and the independent Republic of Croatia). The newspapers published in Gospić from the World War II to 1991 were instruments of the Commu-

nist Party and, covering some parts of Lika and neglecting the others, did not contribute to bringing Lika population together. It was not until the creation of the independent Croatia that independent Lika newspapers appeared. Religious newspapers of the Gospić-Senj Diocese were not studied in this article.

Ana TOMLJENOVIĆ
**Lička glasila
(1886.-2006.) i njihov
doprinos kulturnom
identitetu Like**